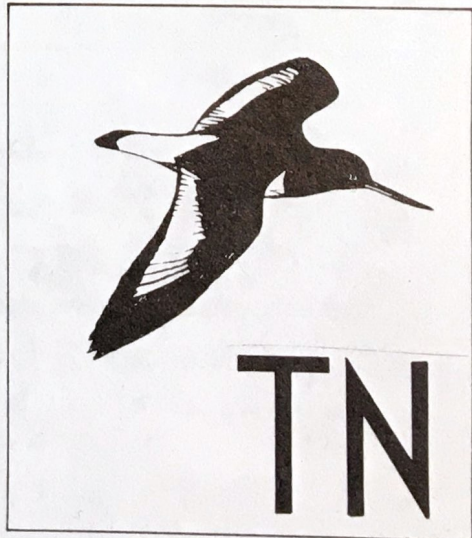

TRØNDERSK NATUR

NR. 1 – 1972 – 1. ÅRG.

INNHold:

- Foreninger i Trøndelag
- Fjellreven – mot fremgang eller utryddelse
- "Eventyrriket" på Dovrefjell
- Vannfugltellinger 1972/73
- Dialektnavn på fugler og dyr
- Børgefjell – et naturdokument
- Leangenbukta blir sikret
- Fra høsttrekket 1972
- Observasjoner

FORSIDE: *Ugrasklokke (Campaula rapuniculoides)* — Foto: Jon Østeng Hov

MURGÅRDEN
 THOMAS ANGELLS GT. 22
 TELEFON 32830 - TRONDHEIM
BRILLESPECIALISTER

Redaksjonen: Karl H. Brox
Jon Suul

Adresse: Postboks 2156
7001 Trondheim

Postgiro: 3 60 19 52

Abonnementskostnad 1973 kr. 10,00

Trykk: Rosenborg Offsettrykkeri.

Nr. 1 november 1972 (prøvenummer) opplag 1200

Trondheim 25. oktober 1972.

Kjære Leser!

I Sverige har det i mange år utkommet lokale natur- og fugletidsskrifter blant forskjellige foreninger. Her i landet er det først i løpet av det siste året at slike blad har dukket opp – først ute var Nordvestlandet Lokalavd. av Norsk Ornitologisk Forening med medlemsbladet "Rallus".

Nå også i Trøndelag!

Det er klart at det i dag eksisterer et stort behov for lokale blad om natur og dyreliv – naturvenntanken seiler i medvind.

Vi har valgt å la navnet på vårt blad bli: "Trøndersk Natur", og i det henvende oss til naturinteresserte i landsdelen. Det er vårt håp at TN vil virke som en stimulans for leserne, at bladet vil bli et bindeledd mellom naturinteresserte i Trøndelag og at dette vil føre til økt aktivitet og medlemsforøkelse i foreningene i landsdelen.

Vi vil satse på å gi ut 4 nummer pr. år (32–40 sider), dersom TN blir godt mottatt vil vi etterhvert forbedre bladet. Foreløpig er abonnementsprisen satt til den lave sum av kr. 10,00 pr. år.

TN vil foruten artikler og aktuelt opplysningsstoff – ta inn foreningsmeddelser, brev, observasjoner etc. Vi tar gjerne imot både stoff og fotos fra trøndersk natur fra leserne – noen godtgjørelse for dette kan man foreløpig ikke regne med, men navn vil alltid bli brukt.

Dette prøvenummeret av TN blir sendt til tenkelige og utenkelige potensielt naturinteresserte – gratis. Første "offisielle" nummer av TN kommer i februar/mars 1973. Kan det friste deg – så send kr. 10,00 i dag til: Trøndersk Natur, Postboks 2156, 7001 Trondheim – postgirokonto nr. 3601952. Vi er spent på reaksjonen!

KHB & JS

Foreninger i Trøndelag

NOF

NNV

NZF

En forening virker som en stimulans for interesserte — både for fagfolk og amatører — og fører til økt aktivitet. Vi vil her presentere de forskjellige naturhistoriske foreningene vi har i Trøndelag. TN vil oppfordre naturinteresserte å støtte foreningene, og vi håper at det etter hvert vil dukke opp nye spredt utover i fylkene.

I dag har vi følgende foreninger og lokalavdelinger i Trøndelag:

Norsk Ornitologisk Forening (NOF), har 13 lokalforeninger i Norge, en av disse er i Trondheim. Hovedforeningen utgir medlemsbladet "Sterna" 4 ganger i året, kontingenten er pr. år kr. 20,00, for juniormedlemmer; (under 18 år) kr. 15,00. Adressen er: NOF, Zool. Mus., Sars gt. 1, Oslo 5, postgiro 8157.

Lokalforeningen i Trondheim avholder medlemsmøter, ekskursjoner etc. Lokalkontingenten er kr. 5,00 pr. år (fra 1973). Adressen er: *NOF Avd. Trondheim & Omland, Postboks 139, 7001 Trondheim, postgiro 31 99 39.*

Norsk Zoologisk Forening (NZF) har 12 lokalforeninger i landet, vi finner en av disse i Trøndelag — i Verran i Nord-Trøndelag. Hovedforeningen utgir medlemsbladet "Fauna" 4 ganger i året, kontingenten er pr. år kr. 20,00, for studenter og skoleelever kr. 10,00

og for familiemedlemmer kr. 5,00 (uten medlemsblad). Adressen er den samme som for NOF: NZF, Zool. Mus., Sars gt. 1, Oslo 5, postgiro 125 38.

Lokalavdelingen i Verran avholder medlemsmøter, ekskursjoner etc. Det er også opprettet en underavdeling i *Namdalseid*. Adressen er: *Verran Feltbiologiske Forening, c/o Tor Magne Larsen, 7723 Follafoss.*

Ved siden av Verran har også Steinkjer og Levanger feltbiologiske foreninger, men disse er ikke tilsluttet noen hovedforening. Interesserte kan henvende seg til disse adresser:

Feltbiologisk Forening, Levanger, c/o Odd Schei, Bamberg, 7600 Levanger.

Feltbiologisk Forening, Steinkjer, c/o Bjørn Kinderås, Trøaveien 21, 7700 Steinkjer.

Videre finner vi i Hommelvik en feltbiologisk ungdomsforening, adressen dit er: *Hommelvik Feltbiologiske Ungdomsforening, c/o Geir Hammer, 7550 Hommelvik.*

Trondheim har også en feltbiologisk ungdomsforening, denne er tilsluttet ungdomsavdelingen i Norges Naturvernforbund. Adressen er: *Trondheim Feltbiologiske Ungdomsforening, Postboks 2094, 7001 Trondheim.*

Norges Naturvernforbund har 18 kretsforeninger til nå, begge Trøndelagsfylkene har hver sin. Hovedforeningen utgir tidsskriftet "Norsk Natur" 4 ganger i året, årskontingenten er kr. 20,00. Medlemskap i Norges Naturvernforbund gir automatisk medlemskap i den kretsforening man sogner til. Hovedforeningens adresse er: NNF, Akersgt. 63, Postboks 8268, Hammersborg, Oslo 1, postgiro 9460, bankgiro 6001 05 70835.

Fylkesforeningene i Trøndelag har følgende adresser:

Sør-Trøndelag Naturvern, c/o Eldar Gaare, Elgeseter gt. 10, 7000 Trondheim.

Nord-Trøndelag Naturvern, c/o Odd Schei, Bamberg, 7600 Levanger.

Norsk Botanisk Forening (NB) har en landsdelsavdeling for Trøndelag, hovedforeningen utgir medlemsbladet "Blyttia" 4 ganger i året. All korrespondanse om medlemskap sendes lokalavdelingene. Trøndelagsavdelingen har denne adresse:

NBF, Trøndelagsavdelingen, c/o Asbjørn Moen, D.K.N.V.S. Museet, Botanisk Avdeling, 7000 Trondheim. Medlemskontingenten er kr. 15,00 pr. år.

Samarbeidsgruppa for Natur- og miljøvern (SNM) har en Trondheimsgruppe. Interesserte kan henvende seg til SNM, Stud.post 157, NTH, 7034 Trondheim.

Opplysninger om hubro

Undertegnede er interessert i alle pålitelige data om hubroen (*Bubo bubo*) i Norge.

Det gjelder først og fremst artens utbredelse, dens forekomst i de enkelte fylker i dag og om mulig også tidligere. Er også interessert i alle sikre opplysninger, helst førstehånds iakttagelser om hubroens næring. Kanskje enkelte av NOF-medlemmene har noe hubrostoff på lager?

Da jeg allerede er igang med bearbeidelse av materialet for publikasjon, vil jeg være meget takknemlig for å høre fra dere med det første. Også negativt svar angående hubroforekomsten i Deres distrikt vil være av interesse.

Med hilsen
Johan Fr. Willgohs
(sign.)

førstekonservator dr.philos.

Adr.: Zoologisk Museum, Universitetet i Bergen, 5000 Bergen.

OPPLYSNINGER FRA TRONDHEIMSREGIONEN

Undertegnede holder på med en hovedoppgave ved NTH om naturvern/planlegging i Trondheimsregionen.

Det finnes sikkert mange lesere som sitter inne med opplysninger fra regionen som dekker kommunene: *Malvik, Trondheim, Klæbu, Melhus og Skaun.*

Opplysningene som ønskes er: interessante fuglelokaliteter — så som forskjellige våtmarksområder, hekkplasser for spesielle arter, spillplasser — videre rike botaniske områder, gode fiskevatn, biotoper for større pattedyr etc. En spesiell biotop det ønskes observasjoner fra er *Gulosen.*

Send opplysningene til redaksjonen så snart som mulig. Takk for hjelpen.

Jon Suul

FJELLREVEN - mot fremgang eller utryddelse?

Intensivert forskning er ønskelig

Det er dessverre neppe noen overdrivelse å påstå at få mennesker i dag har hatt anledning til å stifte bekjentskap med fjellreven. Til tross for over 40 års totalfredning er bestanden her til lands ikke noe å skryte av, og det er også lite som tyder på at den er i fremgang. Skjønt, at det siste vinter (1972) ble sett opptil åtte fjellrever på en gang i Sylene-traktene, kan gi grunnlag for en forsiktig optimisme. Såvidt meg bekjent har man nemlig ikke regnet med noen fjellrevstamme her, selv om det nok har vært antatt at en del streifdyr kunne finnes. Kan hende må man nå ta dette opp til ny vurdering, og det ville være gledelig om det virkelig var så at fjellreven på nytt er iferd med å etablere seg i vår fauna. I Sør-Norge regner man ellers med at det er fjellrev på Hardangervidda og i Snøhetta-området. Lenger nord er den naturlig nok noe mer vanlig, og den finnes således over hele Finnmark og videre sørover i fjellene langs riksgrensen, kan hende altså helt til Sør-Trøndelag.

Fjellreven, som bærer mange navn (polarrev, hvitrev, melrakke), har en gang vært tallrik også her til lands. I årene fra omkring 1880 og til ca. 1910, ble det i Finnmark, som var det dominerende fylket når det gjelder fjellrevjakten, årlig utbetalt fra 1000 til over 2500 premier for felte dyr. Også fra Sør-Norge foreligger det relativt sett høye fellingstall fra forrige århundre,

men selvsagt på ingen måte så høye som Finnmarks-tallene. Under lemenåret 1887 ble det således utbetalt 126 premier for felte fjellrev i Ulvik kommune.

Fjellrevbestanden svinger med antallet smånagere. Under gode smånagerår kan fjellreven få uforholdsmessig store ungekull, og den kan nok da klare å få opp både 10 og 12 unger. Fra fangenskap er det forøvrig kjent at en tise fikk hele 21 levende hvalper! Fjellrevens vanlige ungetall ligger imidlertid på fra 6 til 8 unger. Under gode lemenår hender det forøvrig at fjellreven følger lemenen når denne vandrer mot lavlandet og man kan da påtreffe reven på steder hvor den ellers aldri viser seg. Både ved Mjøsa og Oslo, på Jæren og i gatene i Trondheim (!) er det under slike forhold blitt drept fjellrev.

Rødreven nærer samene den største respekt for, i hvert fall når det er tale om dens angivelige kløkt. Fjellreven derimot omtales nærmest foraktelig som den største tosk som finnes i fjellet. Og når sant skal sies, så er det vel ingen som kan beskyldes fjellreven for å være forsiktig av seg. Den er nysgjerrig som få, og enkelte ganger kan den vel kalles direkte dumdristig. Som nevnt innledningsvis ble det i vinter sett opptil åtte rever samtidig i Sylene-traktene. Nærmere bestemt var dette i Nedalen, hvor Trondheim elektrisitetsverk for tiden arbeider med

Nedalsfoss kraftverk. Det hele begynte med at anleggsarbeiderne la ut mat som åte for rødv, men så plutseligen dag kom det også en fjellrev frem til maten. Så kom det to, og til slutt var tallet blitt åtte. Men mens rødreven knapt nok våget seg frem til maten, næret fjellrevene ingen betenkeligheter. Etter bare kort tid tok flere av revene maten fra hendene, og samtlige hentet den bare to meter unna der hvor folkene sto og så på. Men det er nok likevel ikke riktig å påstå at fjellreven er dum. Det er et arktisk dyr det er tale om, og i polarstrøk teller hver matbit i vinterhalvåret. Det er den gamle regelen om at den som kommer først til mølla som får male, som gjelder — det gjelder kort sagt å holde

seg frempå. Men selvsagt finnes det eksempler på at fjellrevens ureddhet har kostet den livet. Det fortelles sågar at av en flokk fjellrev som sto og spiste av et kadaver, ble det skutt en etter en uten at de andre tok flukten!

I begynnelsen av dette århundre tok prisen på fjellrevskinn til å stige, og i 1920-årene ble det utbetalt opptil 1000 kroner for skinn av blårev. (De fleste fjellrever er hvite om vinteren, men noen beholder den gråaktige sommerdrakten året rundt og kalles "blårev"). Dette var mange penger dengang, men heller ikke de 200 kronene man fikk for skinn av hvitrev var å forakte. Resultatet var en enorm beskatning, som kort sagt tok knekken på bestanden. Over store områder var

fjellreven helt utryddet, og bestanden sterkt redusert i andre. For å redde fjellreven ble det derfor innført totalfredning i 1930, men til tross for at denne fortsatt står ved lag, har ikke bestanden tatt seg opp igjen slik man trodde og håpet den ville gjøre. Ennå er ikke den fulle og hele årsak til dette funnet, men muligens henger det sammen med det milde kliamet vi nå har. Det kunne imidlertid være ønskelig om noen tok på seg oppgaven å utforske dette skikkelig. Muligens kunne man da også finne frem til tiltak som kan hjelpe fjellrevbestanden fremover igjen. Fjellreven er nemlig en både så nyttig og artig skapning, at det er all grunn til å ønske den velkommen tilbake.

Leserne som måtte sitte inne med opplysninger om fjellrev, og da ikke minst observasjoner av dyr, bes sende inn disse til redaksjonen.

KHB

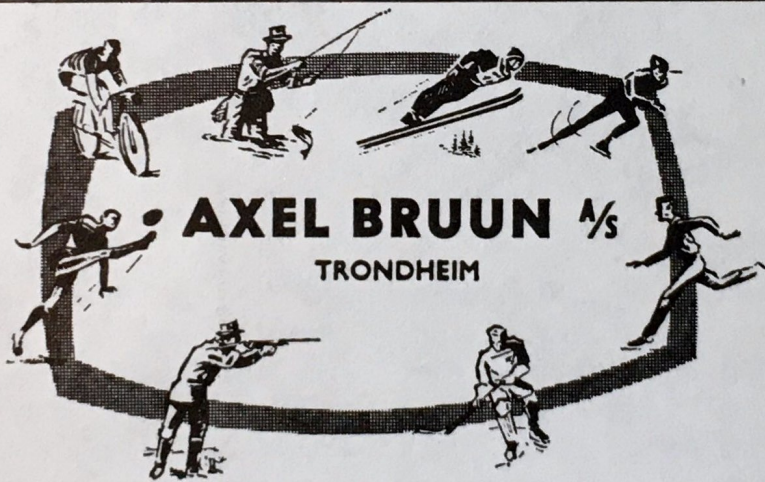
I vinterdrakt («kvitrev»)

I sommer-og høstdrakt

Blåvariant (hele året, «blårev»)

URMAKER
e.erlandsen
 7001 TRONDHEIM PÅ NORDRE

WORLD WILDLIFE FUND I NORGE

World Wildlife Fund er en internasjonal samarbeidsorganisasjon, dannet med det mål:

Å bevare truede dyr- og plantearter.

Å beskytte biotoper som blir borte.

Å motarbeide uvetting utnyttelse av naturherligheter og ressurser i verden.

Norge er et av de 16 l nd som til nå deltar i World Wildlife Fund. Også i vårt land er dyrearter i ferd med   d  ut, biotoper i ferd med   forsvinne, landskap i ferd med   ødelegges.

En av disse artene er fjellreven. Den er truet med utryddelse i Norge. Hjelp WWF   redde den!

Din støtte til World Wildlife Fund i Norge er med   redde arter som er truet med undergang.

Du kan be om opplysninger og melde deg som medlem ved   skrive til: World Wildlife Fund i Norge, Prinsensgt. 22, Oslo 1.

Pandaen eller bambusbj rnen, en av de sjeldneste dyreartene i verden, en WWF's symbol og samlingsmerke.

**Bruk ull -
bruk naturens
eget produkt**

A. Alme
HERRE- OG GUTTEKL ER
THS. ANGELLS GT. 20
TLF. 25 004
TRONDHEIM

„Eventyrriket” på Dovrefjell –

Av Øyvind Spjøtvoll

Lengst sør i Trøndelagsområdet ligger et høyfjellsparti som nok er relativt ukjent for de fleste "natur-elskere" og "fjellvandrere" i Trøndelag. Det er nok mange som har besøkt Knutshøene og beundret den rike floraen der – og enda flere har nok "opplevet" den ville og facinerende Vårstigen. Men høyfjellspartiet vest for Drivdalen er det nok et fåtall som har gjort seg kjent i. Noen har kanskje trasket turiststien fra Kongsvoll eller Grønbakken – og innover Stroplsjødalen til Reinheim. Etter å ha besteget Snøhetta tar de aller fleste samme veien tilbake igjen – eller ned mot Åmotsdalen. Men da vil jeg hevde at de har unngått de "fineste" naturområdene – de som virkelig kan by på sjeldne og attraktive naturopplevelser.

Helt siden jeg første gangen i guttedagene hørte de første beretningene om moskus – siden jeg leste den "klassiske" boken til Mathis Kværne ("Langs den gamle kongeveien") – hele tiden har disse fjelltraktene hatt en spesiell "eventyrglans" over seg. Så da jeg senere fikk anledning til å gjøre meg kjent blant de høyer og daler jeg hadde hørt og lest om – ble ikke "eventyrglansen" mindre. Til alle årstider har jeg "suget inn" naturintrykk og opplevelser i dette fjellriket, og mange har brent seg fast som noen av de vakreste sidene jeg har i livets minnebok. Selv om moskusdyrene er sentrale "skikkelser" i disse naturopplevelsene, er det først og fremst helheten i naturscenene som har betatt meg mest – og brent seg fast i minnet.

På Nystugguhø har jeg opplevd møte med moskus og villrein – sett dem beite side om side i snøleiene under toppene. I flukt over Stølådalen har jeg sett kongeørn, fjellvåk, jaktfalk, tårn-

falk og ramn som samtidig har boltret seg mot en knallblå vårhimmel. I den halvskumre mainatta har jeg "vært med" når moskuskalvene kom til verden – mens fossekallen og fjellrypa trippet omkring på elvebredden der malurt og fjellvarme vogget i den milde vårvinden. Eller om vinteren når snøfokket pisket over nutene. Da snudde moskusflokken bakenden mot uværet – og fortsatte beitingen. I måneklare vinternetter når jervsporet krysset fjell og fly – eller lyse midtsommernetter med blåstrupesang som klokkespill over vierkratt og kjerringris. Mange flere slike "naturperler" har jeg vært så heldig å få oppleve i dette "eventyrriket". Er det da rart at en "naturelser" og "fjelltraver" bøyer hodet i dyp ærbødighet og takk?

Men å gjengi disse naturopplevelsene i ord blir bare som en illustrasjon. De kan ikke forklares eller tolkes – de små rett og slett oppleves. Derfor vil jeg oppfordre alle de som måtte ha lyst til å besøke dette "eventyrriket" – ta en tur allerede nå i vinter. Da er området forholdsvis lett tilgjengelig – og på ski "stryker" man lett noen mil i dette herlige fjellterrenget. Men en advarende pekefinger: Ta med rikelig med respekt for naturen og alt som lever og rører seg i den. Hvis du glemmer det kan turen lett få stikk motsatt utfall enn det som egentlig var meningen. Naturen kan være lunefull på så mange måter – og da spesielt om vinteren. Og til slutt et godt råd å ta med: Vis hensyn overfor moskusdyrene – og betrakt dem på god avstand (minimum 50–100 m). De er godmodige og fredelige hvis de får være i fred, men blir de terget eller føler seg truet på annen måte er de rett og slett livsfarlige.

Vinter med snøføyke og blåst i fjellet – men moskusflokken klarer seg fint. Stølådalen sist i mars.

Foto: Øyvind Spjøtvoll

Chr.
ØRENSEN A/S
TELEFON : 26182 TRONDHEIM

Vannfugltellinger 1972/73

Som vanlig de senere vintrene blir det også denne vinteren avholdt vannfugltellinger.

Sist vinter ble store deler av Trondheimsfjorden dekket under januartellingen av NOF-medlemmer. Man håper at det i år vil komme inn langt flere resultater og at også distriktene langs kysten av Trøndelag kommer mer med. TN vil oppfordre flest mulig av de aktive NOF-medlemmene o.a. fugleinteresserte til å delta under vinterens tellinger. Det er laget nye telleskjema for denne sesongens tellinger og mange flere arter er tatt med (f.eks. lommer, dykkere, vadere m.fl.). Telleskjemaer kan fåes ved henvendelse til lederen av tellingene i Norge: *vit.kons. Alv Ottar Folkestad,*

Zoologisk Institutt, Universitetet i Trondheim, Rosenborg, 7000 Trondheim eller til TN.

Telledagene er:

- 1972: (17. september)
(15. oktober)
11.–19. november
17. desember
- 1973: 6.–21. januar
18. februar
18. mars
(17. april)

NB!! Spesielt viktig er midtvinterstelingen 3 uker i januar og 1 uke i november. Da vil man forsøke å dekke mest mulig av Trøndelag. Hjelp til du også! *Red.*

Havella er en av de marine-ender som overvintrer i Trøndelag.

Foto: K. H. Brox

Dialektnavn på fugler og dyr

Kjært barn har mange navn — slik er det også med ville fugler og dyr. Utnavnene er forskjellig fra landsdel til landsdel, fra dalføre til dalføre — ja selv innen samme bygd kan det opptre forskjellige betegnelser på samme art. Artene har fra gammelt av fått navn som beskrev dem etter deres adferd, lyder og utseende, og ofte knytter det seg historier og folketro til dialektnavnene.

Hvem kjenner ikke sagnet om kona Gjertrud som ble forvandlet til en svart fugl med rødt skaut — som dermed fikk navnet gjertrudsfugl. I delen av Trøndelag kalles den (svartspetten) jatrusføggel eller bare jatru, andre trønderske lokalnavn er f.eks.: Krakspjøt, blåspætt, vedkurr, rægnkråk, treklapp. Navnet gjertrudsfugl mener man imidlertid ikke stammer fra Gjertrudsagnet, men fra det gammalnorske ordet "geirmund" (geir = spyd) og viser til svartspettens nebb.

Andre dialektnavn er f.eks.: granskrik, granskyr, koinnskrik, og aksskrik om nøtteskrike, trollrokka og rogg om rugda (men trodde rugda hakket i jurene på kyrne), mekkergauk, mekkergeit o.a. om enkeltbekkasinen, bergstøyt, bergyl, berguggel, stunnul og utburd om hubro og hårråhukker og hårragjømmer om perleugla (man trodde det var haren som spilte på labben).

Den kulturelle og sosiale omveltning det norske samfunnet har gjennomgått i de siste 100 år, har ført til mange forandringer — ikke minst i språket. Gamle bruksformer, redskaper og kunnskaper forsvinner, man har fått nye begreper og betegnelser, radio og TV bringer nyheter og informasjon til innerste bygd og ytterste skjær.

Svartspetten er en av de artene som har flest dialektnavn.

Foto Øyvind Spjøtvoll

Dialektene er i ferd med å degenereres, og derfor er det så viktig at vi i dag — mens det fortsatt er tid — samler inn restene av vår gamle kulturarv.

Kanskje leseren sitter inne med verdifulle opplysninger om navn på fugler og dyr som har blitt brukt og fortsatt brukes i dagligtale — i så fall er jeg meget takknemlig for en rapport. Alle opplysninger er nyttige, selv vanlige betegnelser og navn som tilsvarer det offisielle norske navnet tas med. Dersom man kjenner opprinnelsen til dialektnavnet og historier og overtro som knytter seg til det, er dette svært viktig å få med. Selv om man ikke skulle være sikker på hvilken art dialektnavnet viser til, så ta det med likevel.

På forhånd takk for hjelpen.

Opplysningene sendes: Trøndersk Natur, Postboks 2156, 7001 Trondheim.

Jon Suul

BØRGEFJELL

– et naturdokument
midt i Norge,
med rike muligheter
for den som ønsker
en fjellferie
„langt av lei”

– Det er omtrent 20 år siden jeg første gang opplevde Børgefjellet. Men lenge før den tid hadde navnet levd i sinnet mitt som en hildring om ødemark og ensomhet. Og Børgefjell var slik jeg hadde trodd det var. Det er en egen sang i selve navnet, noe som forteller om særpreg og langt av lei. Slik er dette fjellet som ble Norges andre nasjonalpark i 1963. Det er særpreget og det er langt av lei, det er ødemark og ensomhet og villmark i beste forstand. –

Dette er Guttorm Hansens innledningstale til boken om Børgefjell, villmarksområdet ”midt i Norge” som altså nå er bevart for kommende slekter som nasjonalpark. Utvilsomt er dette et mål for temmelig mange friluftsfolk og naturentusiaster, som, i likhet med Guttorm Hansen, lenge har hatt Børgefjellnavnet som en ”hildring i sinnet”.

Børgefjells historie er gammel. I århundreder har dette vært sørsamenes sommerbeite, men også et utilgjengelig barskt område, som knapt nok noen våget seg inn i når vinterstormene raste. Her tutet ulven under januarhimmelens fullmåneskinn, inntil den siste av slekten ble skutt i begynnelsen av femtiårene, og også bamsen rugget her over muldemyrene før den gikk i vinter

hi. Jerv og gaupe finnes ennå i Børgefjellet.

At Børgefjell er stort, kan de berette om som har vært der. Det er i dag et av de virkelig få større områder her i landet som er praktisk talt upåvirket av mennesket. Mil etter mil strekker det seg, og de fleste av dem kan du gå uten å treffe på andre. Dyr og fugl blir dine venner i Børgefjellet. Her finnes ingen veier, ingen spor etter vassdragsreguleringer, her er knapt nok stier eller et ”krypinn” for natten – teltet er en nødvendig del av utrustningen for den som tenker seg hit. ”I større deler av nasjonalparken er terreng og værlag også av en slik beskaffenhet at innsatsviljen kan settes på prøve, noe som forekommer sjeldnere og sjeldnere i vår makelige, teknifiserte tilværelse,” skriver konservator Sigmund Sivertsen.

Er det så rart at mange ønsker seg til Børgefjell? Skjønt, noe sted for ”masseturisme” vil det vel aldri bli, det må da i så fall bli de ytre delene, de lettest tilgjengelige. Ellers er dette fjelleventyret for de få, de som virkelig vil oppleve urørt natur, og er villig til å ofre noen kilo for det.

Hvordan er så naturen i Børgefjell? Hele området dekker anslagsvis 1500 kvadratkilometer, av dette ligger ca. 1000 kvadratkilometer innenfor nasjo-

Fra "Børgefjell Nasjonalpark" av Kristen Krogh og Sigmund Sivertsen.

nalparkens grenser. Sett under ett er hele nasjonalparken et utpreget høyfjellsområde, hvor ca. fjerdeparten av arealet ligger over 1000 meter. Bare lengst i syd kommer man ned på 400 meter, men "lavlandet" dekker ikke mer enn en fattig prosent av arealet. Det høyeste fjellet er Kvigtind, som rager 1703 meter til værs, men ellers er det nok av mektige topper: Biseggen nordvest for Kvigtind når 1335 meter, Jetnamsklompen i øst 1521 og Rainesklompen i nordøst 1451 meter. I

sørøst ligger Nobrienfjell med høyeste punkt på 1270 meter og i sørvest Bleikarfjell med 1123 meter. Store deler av området må derfor betegnes som nesten arktisk. Værforholdene er harde og snømengden stor — ikke sjelden ligger snøen til ut i juli og vender tilbake igjen i oktober. Ellers må man i Børgefjell pent klare seg uten godvær det meste av tiden, gråvær med tåke og regn synes å være den fremherskende værtype i sommermånedene.

Forts. neste side

Bartregrensen synes å ligge på noe omkring 600 meter, og det er derfor bare i de sydligste delene at man vil finne barskog. Bjørkeskog er det derimot en god del av. Av høyere planter er knappe 300 arter kjent, mens det gjenstår å foreta grundigere undersøkelser av den lavere flora. Konservator Sivertsen antar dog, at antallet mosearter i Børgefjell vil ligge betydelig høyere enn f.eks. i Rondane. "Lavene er ikke undersøke i området. Endelig synes Børgefjell å være et relativt artsrikt og lovende studieområde for høyere sopp, men mye står igjen å gjøre," skriver han.

Innen nasjonalparkens grenser er det notert ca. 70 forskjellige fuglearter, men omkring ytterligere 20 er observert like utenfor, og må vel påregnes å kunne forekomme også innenfor grensene.

Av pattedyr forekommer 17 arter, da er også medregnet ulv og bjørn som visstnok fortsatt skal kunne påtreffes som streifdyr. Det lavere dyrelivet er overhodet ikke undersøkt i Børgefjell.

Mulighetene for å komme seg til Børgefjell er gode. Det går bilveier til Namsvatn, Tomasvatnet, Simskar-gårdene og Sørgården på siden av Susna. Til de østre delene av området er det enkelt å komme via Sverige.

Den som tenker seg til Børgefjell bør forøvrig sette seg inn i fredningsbestemmelsene før turen starter. Her skal bare kort nevnes at alle planter, busker og levende og døde trær er fredet. Det er dog tillatt å ta tørt virke og nedfall til brensel på stedet, men hule trær som er egnet til boplass for fugler, samt store tørrfuruer må ikke felles. Bærplukking er tillatt. Pattedyr og fugler er fredet og fredningen omfatter også reir og bo. Fiske kan foregå etter vanlige regler.

Som det vel fremgår av det som her er skrevet, er Børgefjell et enestående naturdokument. Her kan man studere landet slik det har fått være helt siden siste istid, bare sjelden betrådd av menneskefot. Og slik skal det altså få være – et stykke villmarks-Norge.

KHB.

Med

- hydrofoilbåt
- lokalruteskip
- ferjer
- busser

Kontor: Fosenkaia, Trondheim.
Telefon 29 544

utføres hurtig og bekvem
transport til Fosenhalvøya,
Agdenes, Hemne, Snillfjord,
Hitra og Frøya.

Passasjerer- og godsruiter
Bestillingsturer

Det går mot fredning av „Været“ i øygruppen Tarva

„Været“ ble foreslått som fuglereservat i forbindelse med landsplanen for fuglereservater i 1965.

Det meget rike fuglelivet der og ellers i øygruppen har vært kjent og undersøkt siden like etter siste krig. I de senere årene har ornitologen Otto Frengen m.fl. drevet observasjoner her.

„Været“ ansees videre å ha spesielle naturkvaliteter som gjør den verneverdig også ut fra disse.

Grunneieren, Erik Hagen, har vist stor forståelse og interesse for saken.

Forslaget er nettopp sendt fra Miljøverndepartementet til uttalelse fra forskjellige instanser, Øya foreslås fredet som landskapsvernområde med fugle- og pattedyrsfredning etter Naturvernloven — §§ 5 og 14 annet ledd. Merk ferdselsforbundet!

Forslaget er anbefalt av Statens Naturvernråd.

Utkastet til fredningsbestemmelser er som følger:

- I. I medhold av lov om naturvern av 19. juni 1970, §§ 5, 14 og 22, er ved Kgl. res. av Været, gnr. 1 bnr. 1, Tarva i Bjugn kommune, Sør-Trøndelag fylke, lagt ut til landskapsvernområde med helårs fredning av fugler og noen pattedyr, og med ferdselsforbund fra og med 1. april og med 1. august.
- II. De områder som er landfast med Været ved fjære sjø regnes i disse bestemmelser med til Været.
- III. For området gjelder følgende bestemmelse:
 1. Det må ikke iverksettes tiltak som vesentlig kan endre landskapets art eller karakter. Det må ikke opp-

føres bygninger av noe slag ut over de som er nødvendige for grunneierens bruk av området til beite, eller det ene husvære som finnes i området i dag. Kjemiske bekjempningsmiddel tillates ikke brukt.

For øvrig vil fylkesmannen i tvilstilfelle avgjøre om et tiltak må ansees å ville endre landskapets art eller karakter vesentlig.

IV. Alle fuglearter samt oter og alle selarter er fredet hele året mot jakt og fangst og skade og ødeleggelse av enhver art, herunder uro og forstyrrelser på hekkeplassene og yngleplassene. Fredningen omfatter også fuglenes reir og egg.

Unntatt er grunneierens jakt til husbruk på måke og ender i den tid det er lovlig jakt på disse.

Grunneieren har også rett til å felle grågås som gjør skade på nysådd eng.

V. Jakt og fangst er også forbudt 2 km på sjøen ut fra områdets yttergrense, unntatt mot vest og sørvest, fra Kløvholmen til Pasholmen, hvor jakt og fangst er forbudt inntil 0,5 km på sjøen ut fra områdets yttergrense.

VI. På Været er det forbudt for andre enn grunneier og naturvernets funksjonærer å gå i land i tidsrommet fra og med 1. april til og med 1. august.

Unntatt er opphold som er nødvendig for utøving av tangskjæring og kilenotfiske når dette foregår i forståelse med grunneieren.

Forts. neste side

- VII. Departementet kan tillate desimering av bestemte arter i et nærmere angitt tidsrom hvis det etter de sakkyndiges mening er nødvendig for å opprettholde et harmonisk sammensatt dyreliv i området.
- VIII. Universitetet i Trondheim, Norges Lærerhøgskole, Zoologisk Institutt, skal føre tilsyn med det

fredete området, følge utviklingen av fugle- og pattedyrbestanden og være naturvernmyndighetenes faglige kontaktledd.

NOF Avd. Trondheim og Omland arrangerte under ledelse av Otto Frengen ekskursjon til Tarva 21. og 22. oktober.

JS

Videreutdanningskurs i miljøvern ved Universitetet i Trondheim

Et ett-semesteres videreutdanningstilbud i miljøvern ved NLHT/NTH over jul. Kurset har som målsetting "å gi generell oversikt om terminologien innen de enkelte fag, — skape fagtilbud innenfor de eksisterende disipliner hvor nye problemstillinger med miljørelevans har trengt seg fram, — samt å gi faglig dekning av spesialfelt innenfor miljøvernsektoren som hittil ikke har vært dekket ved universitetet."

Kurset er åpent for arkitekter, sivilingeniører og ingeniører, naturvitere og fra 1974 også samfunnsvitere. Kurset kan søkes også av studenter med minst 2 grunnfag eller 40 poeng innen ovennevnte fag og av 2.avdelings studenter ved NTH. Kurstilbudet

vender seg mot kandidater som tar sikte på å arbeide innen samfunnsplanlegging, offentlig forvaltning, statlige og kommunale organer, i industri og næringsliv, samt i skolesektoren.

Kurset som starter i januar har plass til 25 teknologer og 25 naturvitere, søknadsfrist er 15. november.

Det har vært en mengde forespørsler om kurset — noe som gjenspeiler interessen for miljøvern/naturvern og behovet for utdanningstilbud i denne sektoren.

Tiltaket er enestående i Norge.

Interesserte kan henvende seg til siv.ing. Harald K. Celius, SINTEF i Trondheim.

JS

Kløvermarked a/s

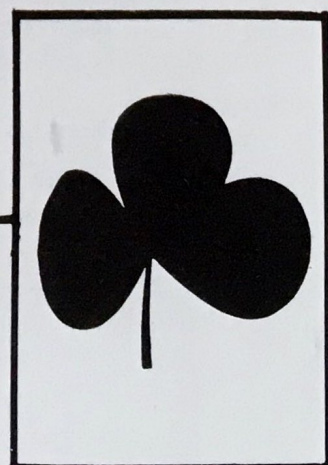
VAREHUS FOR DAGLIGVARER

Lillebergveien 8

Telefon 36 365

Postgironr. 78979

Bankgiro 999/305

LEANGENBUKTA BLIR SIKRET

Det går mot sikring av Leangenbukta – den meget fine fuglebiotopen på Lade i Trondheim. Etter forslag fra vår ivrige ornitolog Tor Bollingmo, har naturvernkonsulent Ola Skauge ved Utbyggingsavdelingen i Sør-Trøndelag og Trondheim Byplankontor ved overarkitekt Olav Stokland utarbeidet en plan for området og innhentet uttalelser fra forskjellige hold.

Saken ble behandlet i Byplanrådet tidligere i høst hvor planen ble anbefalt.

De Maritime Klubbers råd – som har hatt planer om å regulere bukta til småbåthavn (!) – protesterte på vedtaket. Den 3. oktober ble protesten avvist i Byplanrådet. Byplanrådet har vist stor forståelse for viktigheten av å verne Leangenbukta som den gode fuglebiotop den er, og skal ha honnør for det. Rådet viste ellers til den

forstyrrelse som en småbåthavn vil medføre for Rotvoll psykiatriske sykehus, og finner det ellers lite ønskelig med et anlegg av en slik karakter like ved den fredede Leangen gård.

Saken går nå videre til behandling i Formannskapet og Bystyret, og etter alt å dømme skulle Trondheim således til neste år ha både kulturinstitusjoner, antikvarisk/historiske minnesmerker, botanisk hage og "fuglepark" på Lade. Dersom saken mot formodning ikke går igjennom i de sistnevnte instanser, vil bukta bli foreslått fredet etter Naturvernloven.

I høst har det foregått et meget bra trekk i bukta – spesielt av vadere. Svartspett er notert som ny art, det er til i dag observert ca. 140 arter i/ved bukta.

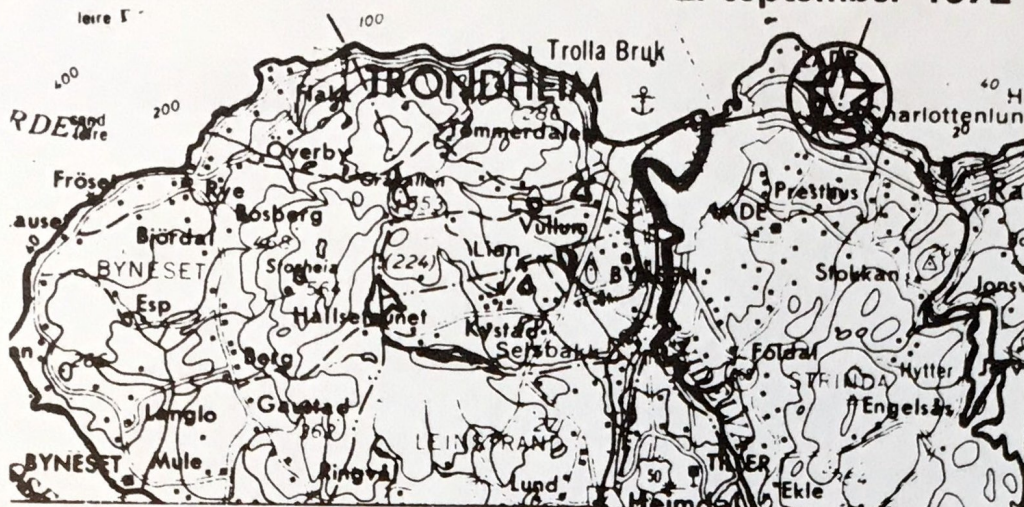
Leangenbukten.

Foto: Knutseth.

APROPOS LEANGENBUKTA...

Leserinnlegg i Adresseavisen
2. september 1972

Oversiktskart (1:250 000) over Trondheimsområdet med Leangenbukta inntegnet.

Leangenbukta bør ikke totalfredes

*Meningsløst å ikke tillate andejakt,
mener Sivert Waldum*

— Det er etter min mening aldeles meningsløst å totalfredre fuglelivet i Leangenbukta. Hva med jakten som er drevet i flere mannsaldre her? Har man tenkt å sette en strek over lovparagrafen om fri ferdsel?

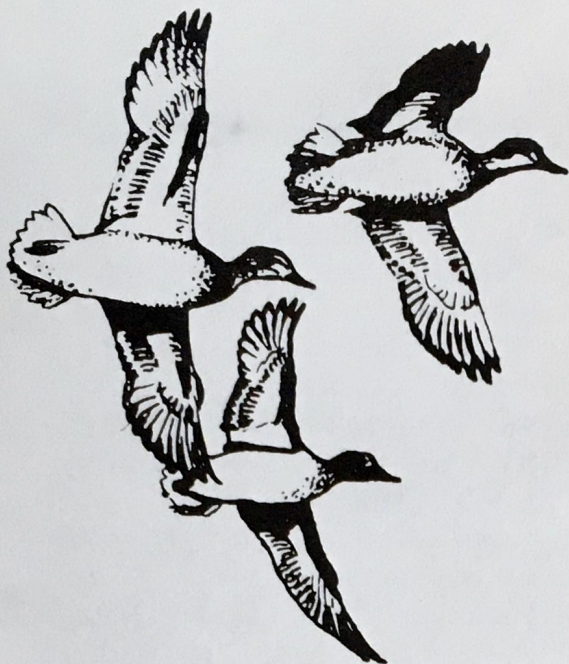
Det er Sivert Waldum som stiller disse spørsmålene, og han tilføyer: — Som gammel jeger og naturvernmann synes jeg saken om fredning i Leangenbukta er dårlig fundert. Det er noen få personer som har satt seg i hodet å gjennomføre dette. Det sies at man gjennom en ti-års periode har observert 140 fuglearter i Leangenbukta. Jeg tillater meg å betvile det. De fugleartene som dominerer her er kråke og måse samt heire.

Jo, mangt og mye skal man lese før øynene faller ut! Når herr Waldum beklager at han ikke får drive andejakt i Leangenbukta såfremt det blir fredning, så er det til denne beklagelsen bare å si at *jakt også tidligere har vært*

Jeg har drevet andejakt i Leangenbukta i 60 år, og jeg synes det er litt bittert om jeg ikke skal få gjøre det heretter også. Jeg er 72 år nå og skjøt min første and som 12-åring, og mange utenom meg har drevet jakt her i alle år, uten at dette har hatt noen betydning for bestanden. I de senere år har jeg ved mange anledninger blitt forsøkt jaget når jeg har kommet ruslende med børsa, men det har jeg selvfølgelig ikke tatt noe notis av. Jeg mener å ha like stor rett til å ferdes i Leangenbukta jeg som amatørornitologene, sier Waldum, som understreker at også han naturligvis har interesse av å bevare fuglelivet her. — Jeg kan godt tenke meg å støtte et eventuelt forslag om fredning under vår- og høsttrekket.

forbudt her! Ifølge politivedtektene er all jakt forbudt innen byens grenser, og Leangenbukta danner ikke noe unntak. Så den jakt herr Waldum må ha bedrevet har nok vært ulovlig i hvertfall en god del av de 60 år.

red.

MIDLERTIDIG FREDNING AV SØRLENDET PÅ BREKKEN I RØROS KOMMUNE

I medhold av lov om naturvern av 19. juni 1970 har Miljøverndepartementet ved vedtak av 20. september 1972 med virkning fra samme dato fastsatt at Sørlendet blir midlertidig fredet.

I punkt 3 i de midlertidige fredningsbestemmelsene heter det: "Formålet med fredningen er å bevare et større slåttemyrkompleks med særlig rik og egenartet flora, videre å bevare enkelte plantearter som ansees sjeldne eller som har særlig plante-geografisk verdi."

Det store bakkemyrkomplekset Sørlendet ved østenden av Aursunden har lenge vært kjent som enestående i sitt slag, og botanikere fra fjern og nær besøker stedet. Professor Olav Gjærevoll har karakterisert myrområdet som et av de mest verdifulle botaniske områdene i Trøndelag og uten tvil det beste i Røros kommune.

red.

OLJEDREPTE FUGLER

Zoologisk Museum, Sars gt. 1, Oslo 5, ber om å få tilsendt *en vinge* fra hver av de oljedrepte fugler som finnes. Vedlagt må følge opplysning om tidspunkt og lokaliteten den fuglen ble funnet.

Hensikten med innsamlingen er å utrede: 1) hvor mange fugler som omkommer. 2) hvilke fuglearter og alderen av de individer som er drept av oljesølet.

På forhånd takk for hjelpen.

Hjalmar Munthe-Kaas Lund.

DYREPARK FOR ULV!

Ulven er nå på det nærmeste utryddet i Skandinavia, og i Sverige vil man nå ta et krafttak for å redde restene og sikre at dyrearten består i de nordiske land. Ulven skal få et fristed i Skånes dyrepark, og man håper at det i fremtiden skal bli mulig å foreta utplanting av ulv fra stammen i denne parken. Redningsaksjonen foregår i samarbeid med bl.a. World Wildlife Fund.

FREDNING AV ULV OG BJØRN I NORGE

Ved kgl. res. av 26. mai 1972 er det gitt forskrifter om fredning av ulv og bjørn. Ulv er etter dette totalfredet her i landet frem til 28. mai 1973, men det er vel mye som taler for at denne fredningen vil bli forlenget. Bjørnen er etter *jaktloven* fredet i Oppland og Buskerud fylker, og dessuten over hele landet i tiden 1. november–15. mai. I tillegg har bjørnen i høst vært fredet etter *naturvernloven* i tiden 22. september–1. november for å unngå at bjørn ble skutt under årets elgjakt. Det er sannsynlig at det fra neste år blir permanent fredning også for bjørn over hele landet.

Småfuglene og vinteren

Det er spåddensnørik og kald vinter, og det favoriserer ikke akkurat småfuglene. Det begynner å bli tid for å tenke på vinterfuglene våre, mange fugler har vansker med å finne tilstrekkelig føde om vinteren da snøen ligger tykk over marken og dagene er korte. Våre venner i skog og mark søker seg da gjerne fram til bebyggelse, og flere arter er trofaste gjester på matbrettet — gråspurv, gulspurv, grønnfink, dompap og meiser av forskjellig slag. Man kan også få bjørkefink, spettmeis, grønnsisik, flaggspett, nøtteskrike, svarttrost, gråtrost, sidensvans, tyrkerdue, stær og rødstrupe — og selvfølgelig skjære, kråke og tamduer.

Mange av våre vinterfugler liker bær. Plant derfor passende prydbusker og trær i hagen — det finnes mange å velge mellom. Rogn, hagtorn, hyll, nyperoser o.a. beholder sine frukter langt inn i vinteren og utgjør et matkammer for arter som grønnfink, dompap, sidensvans og troster. Man kan også huske på å la en del epler henge igjen på trærne.

Under bærrike høster kan man samle inn vill-bær med tanke på vinterfuglene, bærne må ligge tørt for å tørke så de ikke mugler, et ventilert loft kan med hell brukes. *Muglet føde er farlig for fuglene!* Rognebær er godt egnet til tørking og henges ut om vinteren i klaser. Da kan man være

Kjøttmeis.

Foto: Jon Østeng Hov

heldig å få sidensvansene hos seg i lengre tid, jeg forsøkte selv vinteren 70/71 og hadde da en liten flokk trofast hos meg helt til 1/4 da det var slutt på rognebærene. Gråtrost er det også lett å få på denne måte. Nyper er det spesielt grønnfinken som liker, og har man en del gamle epler kommer gjerne svarttrosten.

Oljerike frø som solsikke, hamp, hirse m.fl. er populær småfuglkost, spesielt meiser, dompap og grønnfink tar for seg av dette. For å stå imot kulden under den kalde årstiden behøver fuglene mer fettholdig føde enn om sommeren. Solsikke kan man med hell avle selv om sommeren – helst på varme, solrike steder.

Delte kokosnøtter tiltrekker meiser og flaggspekk, talg er også populær føde for disse artene, men også overvintrende rødstruper er hissige etter talg.

Til juleneket er det først og fremst gråspurv, gulspurv, dompap og tamduer som søker. Av våre hjemlige kornsorter er havre den beste. Lettkokte havregryn foretrekkes av troster, stær og rødstrupe. Brødrester kan også være nyttig tilskudd i kosten for flere av vinterfuglene.

Husk at alle fugler er ømtålige for salt og sur føde og spesielt muggel. Unngå derfor å legge ut surt brød, og salte matrester – den maten vi legger ut må alltid være frisk.

Matbrettet bør være overdekket og skjermet mot regn.

Husk at når du først har begynt med vinterforing av småfugl, må du fortsette ut vinteren. Fuglene blir avhengig av regelmessig mattilgang på brettet ditt og samles derfor i strøket i "håp om" lettvindt føde.

JS

NOREMA

A K S J E S E L S K A P

 EVALET
 NORDIA

BADEKAR – DUSJKABINETT – TRYKKVANNVARMERE
KJØKKEN – GARDEROBE – KJØKKEN – GARDEROBE
VEGGER – LAGER – LABORATORIE – ARKIV –
BUTIKK

FRA HØSTTREKKET 1972

Denne høsten har gått fort. Vi har hatt dårlig vær — det første snøfallet har kommet forlenget, men vi har kunnet glede oss over et rikt høsttrekk for mange fuglearter, og vi har bl.a. hatt en større flaggspettinvasjon.

Allerede i slutten av juli kunne man legge merke til at vaderne var i bevegelse, og man kunne snart konstantere at vi ville få et langt bedre høsttrekk av vadere i landsdelen enn hva tilfellet var høsten 1971. Da var vadertrekket av svært lite omfang for de fleste artenes vedkommende — noen arter manglet nesten totalt, mens andre forekom i brøkdelen av hva som kan regnes som normalt de senere årene. Den samme tendensen gjorde seg forøvrig gjeldende over store deler av Norge denne høsten, det var derfor meget gledelig å oppleve en så markert oppgang i høst. Arter som lappspove (*Limosa*, *Limosa*), myrsnipe (*Calidris alpina*), polarsnipe (*C. canutus*), tundrasnipe (*C. testacea*), dvergsnipe (*C. minuta*), brushøne (*Philomachus pugnax*), rødstilk (*Tringa totanus*), glutt-snipe (*T. nebularia*) og sandlo (*Charadrius hiaticula*) har igjen opptrådt i normalt antall ved Trondheimsfjorden — mens tundralo (*Squatarola squatarola*) tydeligvis har vært mer tallrik enn gjennomsnittlig. Strandsnipe (*Actitis hypoleucos*) har det derimot ikke vært så mye av. Tjeld (*Hacematopus ostralegus*), vipe (*Vanellus vanellus*) og storspove (*Numenius arquata*) har ikke hatt i øynefalne variasjoner de siste høstene. En del vadere har vi her ennå (skrevet 22/10) — en del myrsnipen, enkelte polarsnipen, enkeltbekkasinen (*Gallinago gallinago*), tundralo og tjeld. Ute ved kysten er bildet noe annerledes i og med at enkelte arter overvintrer der og at trekket foregår lengre utover høsten.

Av ender har jeg notert en tidlig observasjon av havelle (*C. langula hyemalis*), denne arten overvintrer tallrik i Trøndelag og begynner vanligvis å samle seg i fjorden utover september—oktober, 1 individ ble sett i Leangenbukta ved Trondheim 20. august. Videre er det så vidt meg bekjent ikke observert større ansamlinger av laksand (*Mergus merganser*) i Trondheimsfjorden, derfor vil vel en observasjon av tilsammen 42 individer — flest ♀♀ og ungfugler — i Gulosen (utløpet av Gaula) 28. august være av interesse.

I slutten av august hadde kvinendene (*Bucephala clangula*) begynt å samle seg i Grilstadbukta ved Ranheim, bukta fungerer antagelig som oppsamlingsplass for arten. 25/8 ble det talt 25 individer her, 28/8 35, 28/9 70, 30/9 34 og 9/10 2. I løpet av september kom det en del kvinender i nedre del av Nidelva i Trondheim, 8/10 var det 65 individer mellom Stavne bro og Nidarøhallen. En del kvinender oppholder seg i vatna i distriktet rundt Trondheim utover oktober — flere notert i vatn og Høllonda/Skaun og i Malvik.

Det har vært et stort trosteår i landsdelen i år, og bærhøsten har vært god. Vi har hatt store mengder gråtrost (*Turdus pilaris*), rødvingetrost (*T. iliacus*) og måltrost (*T. philomelos*) med en del svarttrost (*T. merula*), rødstrupe (*Erithacus rubecula*) og finkefugler inneblant. Det synes som om også en del andre småfugler har hatt god produksjon denne sommeren, jeg har bl.a. notert en god del munk (*Sylvia atricapilla*) og steinskvett (*Oenanthe oenanthe*) i høst.

Utover sensommeren og til slutten av september var det svært mye grønnsisik (*Carduelis spinus*) over Trøndelag, store og små flokker ble sett over alt —

fra september er også en del flokker gråsisik (*C. flammea*) blitt notert. Videre har vi hatt en flaggspettinvasjon over oss i høst, flaggspett (*Dendrocopos major*) er blitt sett ute i havgapet, høgt til fjells og midt i Trondheim sentrum, det slenger ennå enkelte individ. Det har (er) tydeligvis også vært en del bevegelse blant andre arter f.eks. meiser, stjertmeis (*Aegithalos caudatus*) og trekryper (*Certhia familiaris*) — en spettmeis (*Sitta europaea*) sett på Singsaker i Trondheim 13/10 og to svartspetter (*Dryocopus martius*) i Leangenbukta 29/9 kan vel også taes med her. Jeg har dessuten notert uvanlig mye nøtte-

skrike (*Garrulus glandarius*) i distriktene rundt Trondheim: Malvik — Selbu — Gauldalen — Hølonda.

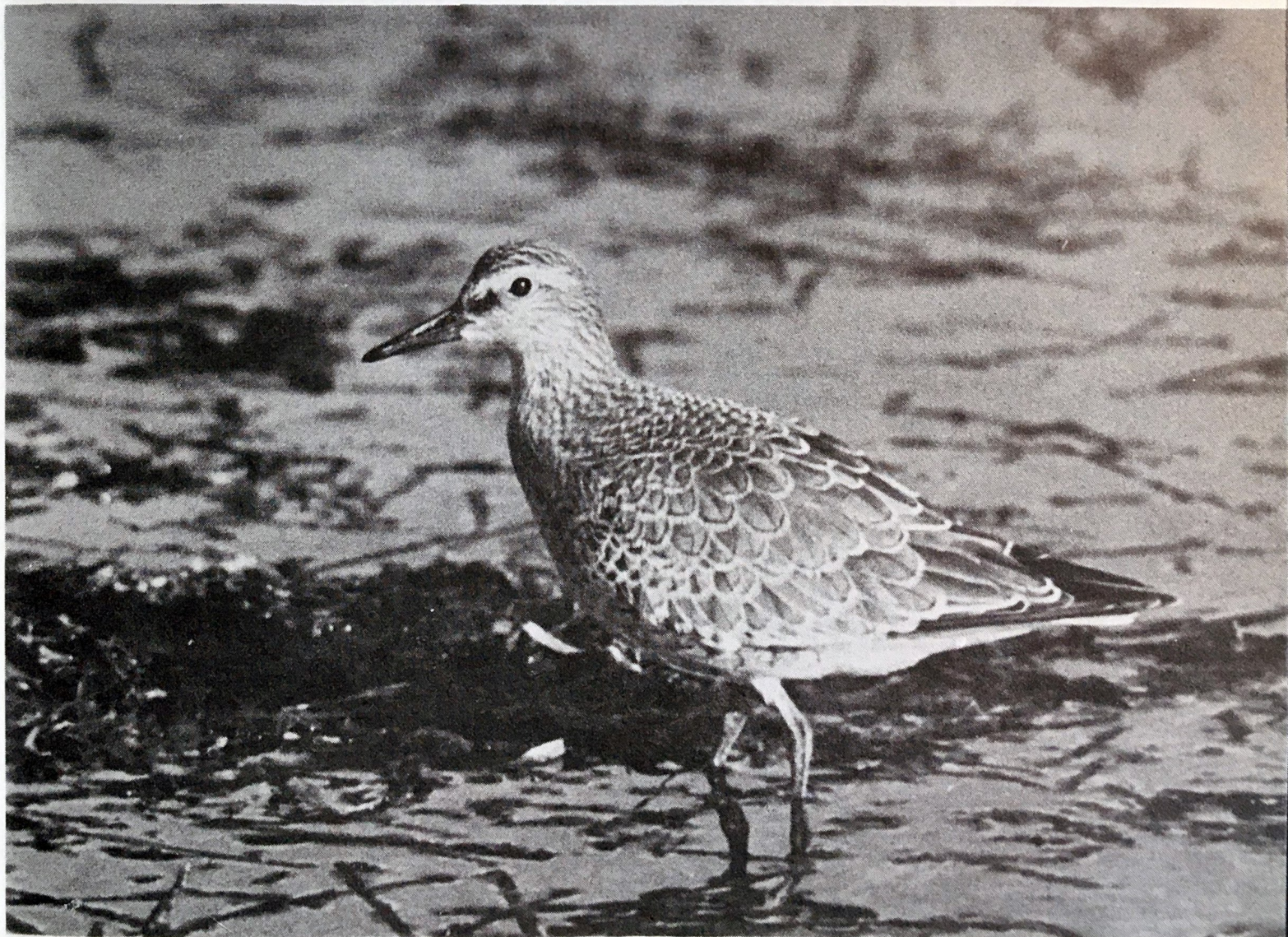
De første sidensvansene (*Bombycilla garrulus*) kom til Trondheim allerede i første uke av oktober, 20/10 så jeg over 200 individer ved Sverresborg, en god del dompap (*Pyrrhula pyrrhula*) ble også notert i denne tiden.

Høsten 1972 har på mange måter vært oppløftende, det er dessuten tegn som tyder på oppgang i smågnagerbestanden i Trøndelag — så vi får håpe på oppgang av ugler og rovfugl til våren.

JS

Polarsnipe på høsttrekk på Rinnleiret ved Levanger.

Foto: Øyvind Spjøtvoll.

Gymnaset får undervisning i friluftsliv og naturvern

Gymnastikklærer Børge Dahle ved Trondheim katedralskole, står bak et meget interessant forsøk som for tiden drives med elever fra hans egen skole og Ringve reformgymnas. Meningen er å få bygget ut et integrert undervisningstilbud innenfor fagene kroppsøving og biologi, og dersom alt går slik Dahle håper det skal gjøre, så skal man til neste høst være kommet så langt at planer for denne undervisningen kan sendes ut til samtlige gymnas i landet.

Det er på bakgrunn av det faktum at ca. 80 prosent av de som sørger for å holde seg i form etter fylte 20 år, gjør dette ved en eller annen form for friluftsliv, som har fått Dahle til å sette i gang med forsøket. Etter hans mening bør det være skolens plikt å gi elevene et tilbud og opplæring innenfor et felt som kan gi dem fysisk fostring også etter endt skolegang, nemlig friluftsliv. Men samtidig bør også elevene gis opplæring i å ta vare på naturen. Derfor er det at de forskjellige naturfag og natur- og miljøvern kommer så sterkt inn i bildet ved det nye opplegget.

I februar tok Dahle med seg en gruppe på ca. 50 gymnasiaster fra katedraskolen til Trollheimen. Turen hadde to formål. Det ene var å gi elevene en annerledes vinterferie og det andre å bevise overfor skolemyndighetene at det var mulig å gjennomføre et fjellskikurs med små midler. Turen ble overmåte vellykket.

På bakgrunn av de erfaringer som turen ga, utarbeidet så Dahle et utkast til et forsøksopplegg for elever ved Trondheim katedralskole og Ringve gymnas. Opplegget ble enstemmig godkjent av rektorkollegiet i Sør-Trøndelag, og også Norsk Lektorlags landsseksjon for kroppsøving har

uttalt seg positivt. Endelig har også Forsøksrådet for skoleverket og Sør-Trøndelag fylkesskolestyre gått god for opplegget.

Opplegget vil gi elevene et tilbud innenfor friluftsliv og natur/miljøvern, integrert med emner fra geologi, økologi, botanikk og zoologi. Under første gymnasår er det meningen å presentere det nære naturmiljø, hvilket for Trondheims vedkommende f.eks. vil si Bymarka. Ved slutten av skoleåret er det planlagt en to dagers tur med overnatting hvor vekten blir lagt på botanikk.

Neste år vil så elevene i løpet av skoleåret få en rekke foredrag om natur- og miljøvern. Norges Naturvernforbund har allerede sagt seg villig til å delta, foruten at Miljøverndepartementet har gitt tilsagn om foredragsholdere. På vårparten (februar/mars) blir det et fjellskikurs over tre–fire dager, med overnatting i snøhule, med hovedvekten lagt på zoologi, dyrespor etc. Ved slutten av dette skoleåret blir det en tur av tilsvarende varighet ut mot kysten, hvor man i første rekke får innføring i marinbiologi, botanikk og fugleliv.

Tredje gymnasår får et mindre omgangsrikt tilbud, fordi elevene da er opptatt med eksamensforberedelsene. Men det er planlagt et høstkurs straks etter skolestart, hvor man ser på de forskjellige belter i fjellregionen og hvordan plante- og dyrelivet avtar jo høyere opp man kommer.

— Alt i alt skulle elevene etter å ha gjennomgått hele opplegget, ha fått et godt grunnlag for fortsatt friluftsliv, sier Børge Dahle. Meningen er at tilbudet skal være såvidt omfattende at alle kan finne noe av interesse.

KHB

OBSERVASJONER: - send inn dine -

DVERGSVANER I STJØRDAL

Under andetelling i Stjørdal 6. mars 1972 ble det bl.a. observert 2 individer dvergsvane (*Cygnus bewickii*).

Fuglene - 1 voksen og 1 ungfugl - ble sett i det nye elveleiet til Stjørdalselva kl. 11.30-14.20 under gode værforhold. Det voksne eksemplaret skilte seg ut på lang avstand ved den markerte gule nebbflekken, begge skilte seg både i størrelse og i holdning (kortere hals) fra de 20 sangsvanene

(*Cygnus cygnus*) som lå i det gamle elveleiet sør for flystripen.

Senere samme dag ble fuglene sett av Alv Ottar Folkestad og Oddmund Aune, da i det gamle elveleiet nord for flystripen.

Dette er første gang siden 1890 at dvergsvaner er observert i Trøndelag. I 1879-80 opptrådte arten invasionsartet flere steder i Norge - spesielt mellom Bergen og Trondheimsfjorden.

Jon Suul

Blåsel ved MOLDE

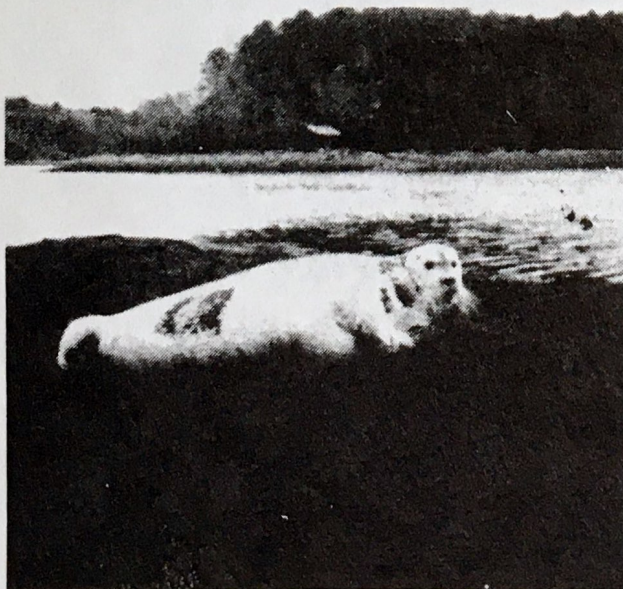

FOTO: S. S. Elnesvågen

Ukebladet VI MENN nr. 46, 7. november 1972 bringer under leerspalten "i skog og mark" et interessant innlegg fra signaturen S. S., Elnesvågen:

"Ikke langt fra mitt hjemsted, like utenfor Molde, holdt det i sommer til en uvanlig gjest. En gammel Ishavsskipper mente at det måtte være en blåsel (*Erignathus barbatus*). I motsetning til steinkobben (*Phoca vitulina*), som er veldig sky, var denne selen så tam at vi kunne klappe den."

Blåselen er utbredt rundt Polhavet, streifindivider er påtruffet helt ned i Den engelske kanal. I Norge treffes den av og til ned til Lofoten. Det sydligste funn inntil dette fra Moldekanten, er fra Hemnefjorden i Sør-Trøndelag i 1940.

red.

Kommunestyret i Mosvik hopper bukk over viltnemnda . . . og har skuddpremie på fredet fugleart!

SUZUKI

4.5 HK

Påhengsmotoren som har «papir» på kvaliteten.

Testrapport fra NTH, Institutt for Forbrenningsmotorer, etter 1500 timers hardtest.

Testrapporten sender vi Dem på forlangende. Suzuki er mye for pengene:

Rustfrie skruer, mutre og bolter. Tangfri propell.

Fullt gearskift og vannkjølt motor.

SOLID, ROBUST
— koster kun
kr. 1675,—

Og bruksanvisningen er på NORSK.

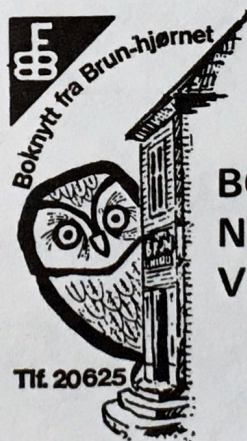
**AKTIESELSKABET
SKIBS- & FISKERIUTSTYR**

Fjordgt. 37 (hj. Jomfrugt.)
Tlf. 20 673 — Postboks 413
7001 Trondheim

Kommunestyret i Mosvik behandlet på et møte nylig spørsmålet om skuddpremier i kommunen, *uten at saken på forhånd hadde vært forelagt for viltnemnd, fjellstyre eller saueavlslag*. Ifølge avisreferater fra kommunestyremøtet, har Mosvik fortsatt skuddpremie på hønehauk — halvannet år etter at fuglen ble totalfredet her i landet!!!!

Alle rovfuglarter og ugler er som kjent fredet i Norge.

red.

**BØKER OM
NATUR — NATUR-
VERN**

Det største utvalget
finner De på
"Brunhjørnet".

Tlf. 20 625

F. BRUNS BOKHANDEL

NORSK FREDNING AV ISBJØRN

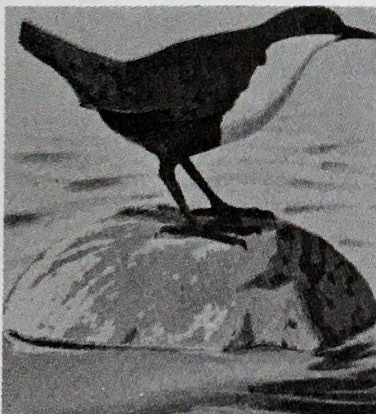
Norge vil etter alt å dømme gå til totalfredning av isbjørnen i løpet av 1973, sannsynligvis i juni. Dette er en meget gledelig melding, ikke minst sett på bakgrunn av at isbjørnen i dag også er sterkt utsatt for andre menneskelige påvirkninger enn jakt, bl.a. den stadig økende industrielle virksomhet i de arktiske områder.

Fredningen vil i første omgang bli fastsatt for en periode av fem år. Hva som vil skje etter den tid, er ennå ikke klart. Muligens blir det fortsatt fredning, eller en begrenset, kvotefordelt jakt, såfremt bestanden kan tåle dette. En intens norsk/russisk forskning i fredningsperioden vil sannsynligvis gi svar på

hvor stor bestanden er, hvor god reproduksjonen er, hvordan turisme og oljeleting virker inn osv.

Russerne fredet isbjørnen i 1956, men uten å ha foretatt undersøkelser av betydning på forhånd. Ikke minst takket være initiativ fra den norske forskeren Thor Larsen, som også er formann i isbjørngruppen innenfor den internasjonale naturvernorganisasjonen (IUCN), har imidlertid russerne nå sagt seg villig til å være med på et bilateralt forskningsprosjekt, som etter alt å dømme vil bli satt i gang allerede kommende sommer.

red.

Fossekall

Svein Efteland, Kleppe på Jæren, holder på med en undersøkelse av fossekallen (*Cinclus cinclus*). Han er interessert i alle opplysninger om arten: sommerobs., mulige hekkeplasser, spesielle vinteroppholdsplasser — og om mulig hvor mange fugl som overvintrer,

Fossekallen — nasjonal- fuglen vår

terreng, nær eller langt fra bebyggelse, reirforhold, mulige svingninger etc.

Undersøkelsen gjelder hele landet og fortsetter i 1973. Senere vil stoff om fossekallen komme i trykt form til alle som er glade i nasjonalfuglen vår.

Send opplysningene dine til: Svein Efteland, 4060 Kleppe.

Red.

Alv Ottar Folkestad valgt til ny formann i NOF

Norsk Ornitologisk Forening avholdt sitt årsmøte på Blindern i Oslo onsdag 1. november 1972. Ny formann ble vit.kons. Alv Ottar Folkestad, Hareid på Sunnmøre. Han er ansatt ved Zoologisk Institutt, NLHT, Univ. i Trondheim, men har nå en midlertidig jobb i Miljøverndepartementet hvor han tar seg av registrering av våtmarksområder for bl.a. å komplitere Landsplanen for fuglereservater.

Folkestad var en av dem som fikk

startet Nordvestlandet lokalavd. av NOF og er en av ildsjelene bak Ornitologisk Stasjon Vigra. Han er også formann i Feltutvalget i NOF og leder av vannfugletellingene i Norge.

I tilknytting til årsmøtet ble det holdt et møte mellom representanter fra de ornitologiske stasjonene i landet — anno 1972 har vi 8 av dem hvorav Svenner (i ytre Oslofj.) og Jomfruland (utenfor Kragerø) er nye.

red.

MUSEUMSKURS FOR BIOLOGER

Videnskapsselskapets Museum arrangerer for tiden et kurs for biologistudenter som kan tenke seg å gå inn for museumsarbeid etter endt utdanning. Kurset er det første i sitt slag her i landet, og tar for seg emner som museets rolle i samfunn og vitenskap, preparerings- og museumsteknikk (innbefatter bl.a. innsamling, katalogisering og ordning av samlingene), formidlings- og opplysningsvirksomhet. Det er liten tvil om at det er behov for slike kurs, ikke minst fordi museumsarbeidet også krever løsning av andre oppgaver enn de rent vitenskapelige av sine ansatte, og det er derfor ønskelig at også andre museer etter hvert kommer i gang med noe tilsvarende.

Med dagens enorme behov for naturopplysning, er det bl.a. et stort behov for informasjon til publikum, både av nye forskningsresultater og andre ting, noe som naturlig faller inn under en museumsmedarbeiders arbeidsfelt. Det er også viktig å kunne komme frem til gode og illustrative utstillinger av museets samlinger, da på en slik måte at utstillingen viser noe av det miljøvedkommende dyreart lever i, uten at objektivet "drukner" i omgivelsene. Det skal bli interessant å høre studentenes reaksjon på kurset når det er ferdig og også se hva det kan føre til av konkrete tiltak.

red.

Observasjoner frå Litjbumyran i Meldal

16. juni 1972 fann eg ein daud *vaktel* (*Coturnix coturnix*) ♂ i ei ugraseng på myra. Fuglen hadde antagelig floge på nokre trådar som går over staden eg fann han.

Same dag såg eg ein flokk svartender (*Melanitta riger*) på Voldmovatnet i utkanten av myra. Eg talde omlag 60 voksne ♂♂ og ♀♀. Fuglane hadde lege i vatnet minst ei veke i følge nokre fiskarar. Det er første gong eg har observert denne arten her.

Temmincksnipe (*Calidris temminckii*) er årvisst i området. Eg har ikkje påvist reir, men det er sansynleg at dei hekker.

31. mai 1970 såg eg ein storskarv (*Phalarocorax carbo*) på Voldmovatnet.

Andre observerte arter er bl.a.: Svømmesnipe (*Phalaropus lobatus*), laksand (*Nergus merganser*) og åkerrikse (*Crex crex*). Området er i det heile eit særst interessant fugleområde.

Åge Røe, Gåsbakken

Det eksisterer planer om å regulere vassdraget Litjbumyran tilhører, i dette vassdraget finnes det også et par andre interessante våtmarksområder. Litjbumyran hører vel blant de innlandsbiotoper av denne typen som burde bli fredet.

red.

LEINØRA NATURRESERVAT

Leinøra naturreservat er kanskje gammelt nytt for noen, men vi synes det er riktig med en kort presentasjon.

Leinøra ligger i Gaula like ovenfor Gulosen, bakgrunnen for fredningen er først og fremst å få reddet restene av tindvedforekomsten (*Hippophaë hamnoides*) ved nedre del av Gaula. Reservatet er ca. 40 dekar stort og ligger på Statens grunn.

Alle planter er fredet, og det heter videre i bestemmelsene: "...enhver forstyrrelse av fugler og deres reir — herunder fotografering er forbudt." Bestemmelsene trådte i kraft ved Kgl. res. 24/9 1971.

Grusuttaket i nedre del av Gaula har ødelagt mye av tindvedskogen langs elvesidene, for bare noen år siden var det et større felt på sørsiden av elva vis a vis Leinøra, men dette er nå fullstendig rasert. Her var det et rikt småfuglliv — bl.a. har jeg observert tornirisk (*Acanthis cannabina*), 10 stk. 10/5 1965 og funnet reir av stjertmeis (*Aegithalos caudatus*) våren 1964. Leinøra har også stygge sår etter grushenting som fortsatt pågår i området ved elva.

JS

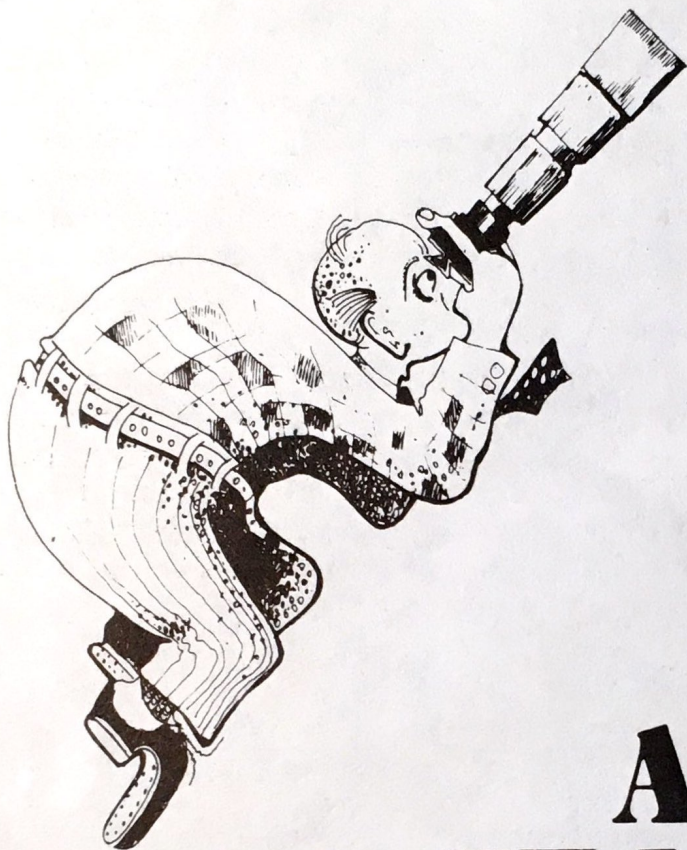
TIL:

AVSENDER:

TRØNDESK NATUR

Boks 2156

7001 Trondheim

**DET
ER
ALLTID
ET MOTIV**

Foto-Film
MELHUUS AS